

Berdán Zsuzsanna
HOMO ET NATURA
ETNOMIKOLÓGIAI VIZSGÁLÓDÁSOK
AZ INTERDISZCIPLINARITÁS JEGYÉBEN

A 19. században a tudományok harcolnak az önállóságukért, majd idővel egyre több társtudományt (segédtudományt) neveznek meg, melyekre szükségük van bizonyos kérdések megválaszolásához. Szembetűnő jelenség napjainkban a tudományszakokon belüli specializálódás. A kulturális antropológián belül megjelenik pl. a filozófiai-, gazdasági-, vallási- antropológia, az etnológián belül az etnobotanika, etnozoológia, avagy a hazánkban még igen fiatal tudományágnak nevezett etnomikológia. A szerző a tudományok önállósági törekvésének és a különféle tudományágakra tagolódásának relevanciáját szem előtt tartva kívánja a tudományos párbeszéd, az interdiszciplinaritás szerepét hangsúlyozni, valamint a természettudomány és a társadalomtudomány egyik találkozási pontjának, az etnomikológiának bizonyos karakterjegyeit és lehetőségeit bemutatni.

Az önálló tudományszakok létrejötte szinte automatikusan történt, elkerülhetetlen tényező volt a tudományok tudománytörténetében és nagyjából a 19. századra tehető. A segédtudományok, illetve a társtudományok megnevezése már előre jelezte az interdiszciplináris kutatások jövőbeni meghatározó szerepét.

Élesen elhatárolni egymástól az egyes tudományszakokat csak bizonyos kritériumok mellett lehet. Ebben az esetben is számolnunk kell azonban azzal a tényezővel, hogy a globális látásmódot, az összefüggések mélyreható feltárásának lehetőségét kizárjuk. Miért ne beszélhetnénk fizikáról vagy kémiáról a társadalomtudományok keretén belül? - Hiszen ezeknek az eredményeit is a gondolkodó ember az, aki felismeri. Az a gondolkodó ember, aki meghatározott tudásanyaggal, intellektussal és intelligenciával rendelkezik, amit egy adott kultúrában szocializálódva sajátít el. Példának szeretném említeni a közel két hónapja Bécsben, a Természettudományi Múzeumban látott időszaki kiállítás anyagát: *Körperwelten, Der Zyklus des Lebens* (Kép 1-2). Ezen a kiállításon emberi holttestek húsát, csontozatát, belső-seégeit, érfalát... stb. konzerválva és anatómiailag tökéletesen felépítve mutatták be. Mintha egy emberről lehúznák a bőrt, majd befecskendeznék valamilyen tartósító anyaggal, és különféle élethelyzetekbe (mozgásszituációkba beállítva) kiállítanák a vitrinben. Volt köztük kosárlabdázó, kártyázó figura, szeretkező pár... stb. Bizonyára sokan azt gondolnák, hogy egy ilyen hús-vér, latin nevekkal és a különféle betegségek precíz leírásával kidekorált tárlatban szó sem lehet humán megközelítésről. Pedig ennek a kiállítási anyagnak a társadalmi meghatározottsága igen jelentős, hiszen eleve vannak, akik elítélik és vannak, akik jó ötletnek tartják. Témáját tekintve is megjelenik benne a kultúra, a filozófia, az esztétika. A szöveges táblák

között idős emberek gondolatait az öregedés folyamatáról, a halálról szóló filozófiai bölcseségeket, valamint az egészséges élethez szükséges recepteket is lehetett olvasni, amelyeket szintén a kultúrából merítünk (táplálkozási módok, sport, munka...stb.).

Dolgozatom címe nem véletlenül Homo et Natura. A természettudomány különféle területei és a humán tudományok egészen más szempontból vizsgálják egy problémát, illetve egy objektumot. Ugyanakkor eredményeik összevetése talán a legérdekesebb és legalapvetőbb összefüggésekre világíthat rá. Ezért is érdekel az ember és természetes környezetének viszonya, valamint ezért kezdtem el a néprajztudományon belül etnoökológiával foglalkozni. Vizsgáltam az ember és állatvilág kapcsolatát, a népi gyógyászatot, melyen belül a növényeknek van a legfontosabb szerepük. Disszertációm témájául a légyölő galóca (*Amanita muscaria*) etnomikológiai vizsgálatát választottam.

Az etnomikológia az ember- és a gombavilág közötti kulturális kapcsolódási pontokat kutatja. Mint tudományterület, igen fiatal, a 20. század ötvenes éveire nyúlik vissza, amikor is Gordon Robert Wasson elkezdte a hallucinogén gombák népi kultúrákban betöltött szerepét kutatni (Kép3). A néprajztudományon belül kevesen foglalkoznak hasonló témával, a kutatások hazai (erdélyi származású) képviselője Zsigmond Győző (Kép4), aki az etnomikológia definiálásakor a következőket írja: *„A magyar nyelvben még nincs megfelelője ennek a fogalomnak, de nemzetközileg is az etnomikológia az elismert. Népi gombaismeretről lehet hallani, azonban ez csak a gombákkal kapcsolatos népi tudásra utal. Maga a tudományterület ennél sokkal szerteágazóbb. Bele tartozik a népi gyógyászat, étkezéskultúra, egyes gombáknak a különböző népek vallási kultuszában betöltött szerepe, népmesék, mitológiák, művészetek, játékok, a gombászás, mint foglalkozás, a korábbi korok tovább élő hagyománya, ill. a jelen kor élő kultúrája.”*¹

A továbbiakban példákon keresztül mutatom be, milyen sok oldalról megközelíthető a kultúra és a gombavilág kapcsolata. Ezzel párhuzamosan érintek néhány olyan tudományterületet, amely fontos a népi gombaismeret kutatása szempontjából.

Egész korai ábrázolások, az archeobotanika szempontjából is igen érdekes őskori barlangrajzok utalnak a gomba korai kultúrtörténetére. Több kutató szerint is, pl. Giorgio Samorini², vagy Jochen Gartz³ szerint ezek az ábrázolások az őskori gombakultusz kifejlődései lehetnek azokban a kultúrákban, amelyekben a

¹Zsigmond 2010.10.05. In: www.mek.niif.hu Letöltés ideje: 2011.02.20.

²Olasz etnobotanikus, szent növények, pszichoaktív növények kutatója. Lásd: Samorini 1992.

³Német kémikus, biológus, egyik fő kutatási területe a természetes hallucinogének. Lásd: Gartz 1997, Gastón-Allen-Gartz 1998.

pszilocibin jellegű fajtákat rituálékon fogyasztották.⁴ A különféle régészeti leletek egyértelműen azt bizonyítják, hogy bizonyos népek körében a gombáknak kitüntetett társadalmi illetve vallási szerepük volt. (Kép 5-8).

Gombákról szóló értekezéseket, hosszabb-rövidebb történeteket találhatunk az antik civilizációtól kezdve napjainkig. A felkutatható írásos források tanulmányozása meghatározó a népi gombaismeret vizsgálata szempontjából, ezért az irodalomtudomány és a történettudomány fontos segédtudományai az etnomikológiának (Kép 9). Az egyiptomi Athenaios (Kr. u. 3. sz.) Deipnosophistae című művében arról ír, hogy a vendégségeken a szarvasgomba túlzott fogyasztása érzelmi kitöréseket okozhat.⁵ A rómaiak az istenek eledelének, a görögök keraunion-nak, mennykőnek nevezték a gombát, és ahogy a világon sokfelé, ők is úgy gondolták, hogy villámláskor keletkezik. Dél-Franciaországban a 19. századig meg voltak győződve róla, hogy a gomba magának a sátánnak a műve, és mindegyik, amelyik kék színű, a villám becsapódásával jön létre. A középkorban Hildegard (1098-1179) szivacsoknak nevezte a gombákat (Physica I, 172), a 16. századi tudósok pedig a föld felesleges nedvességének. Az irodalomtudományon és a szöveges folklóralkotásokon belül említhetjük a meséket, kitalált és igaz történeteket, szólások-mondásokat, találós kérdéseket. A magyar néphagyomány pl. Krisztus és Szent Péter földi vándorlásához kapcsolja a gomba keletkezéstörténetét (Kép 9). Szépirodalmi művek közül Mikszáth Kálmán, *A csodálatos gomba* c. elbeszélésére hívom fel a figyelmet⁶. Említhetnénk továbbá Wass Albertnek a *Vén gombacsináló* c. tanulságos történetét, vagy a természetről szóló, különféle költők tollából származó verseket is.

Ha nem is túl gyakran és legtöbbször illusztrációként, de a filmekben is előfordulhatnak gombák. Egyik oldalról az ártatlanság, szépség, jóság, a természeti idill, másik oldalról a veszély, halál szimbólumaként (Kép 10-11). Vannak ezen kívül más értelmezések is, amelyekben pl. az erőt, a varázserőt jelképezi. „Freya: *Nézd, velünk a szerencse. Atuta. Roppant erős növény. Doktor: És mégis mi a szándékom veled? Freya: Erőleves főzünk belőle, amit csaták előtt iszunk. A medve harci szellemét adja és nagy erőt a kardforgatáshoz. Doktor: Inkább úgy tűnik, veritékezést idéz elő, rángógörcsöt és súlyos önkívületet, ez egy Amanita muscaria, egy gomba, a szubarktikus éghajlaton honos és biztosíthatlak, mérgező. Freya: Igen, de akit nem öl meg azt erőssé teszi, iszonyú erős növény.*”⁷Freya és a doktor párbeszéde a Star Trek Voyager 1. Évad 12. Fejeze-

⁴In: Heinrich 1998: 9. Előszó. Írta: Christian Rätsch.

⁵A további példákat lásd: Clark 1998: 9-15. Előszó. Írta: Christian Rätsch, Hoppál (szerk.) 1998: 82-83, Pál-Ujvári 2001: 208, Zsigmond 2009: 11-14.

⁶Letölthető formában lásd: <http://mek.oszk.hu/00900/00906/html/>

⁷Freya és a doktor párbeszéde a Star Trek Voyager 1. Évad 12. Fejezetéből. In: www.sorozatbarat.hu/video/series/573/Star_Trek_-_Voyager_sorozat Letöltés ideje: 2013. 05.10.

téből azon az elméleten alapul, miszerint a vikingek is fogyasztottak légyölő galócát a harcok előtt erejük és bátorságuk növelése érdekében.⁸

A gombák jelentéstartalma kultúránként változó. Érdekes jelenség például, hogy a mikofób (gombáktól tartózkodó) népeknél, mint amilyenek a németek, vagy a szászok is, a légyölő galóca szerencseszimbólum, gyakran látni új évi üdvözlőlapokon, karácsonyfadíszeken (Kép 14-15).⁹

A játékok között is találkozunk gombákkal, legyen szó manuális, virtuális, vagy akár mozgásos játékról. A mellékelt 16. képen különféle játéktárgyak láthatók egy kiállításról. Számítógépes játékok közül a téma kapcsán legnépszerűbb talán a Szuper Márió (Kép 17), mozgásos játékok közül pedig a „kanyargó járás” említem, melyben „gombás” gyermekdal hangzik el. „Hajó, hajó lakomorcán,/Körül járom három akó gombát,/A gombának háromféle fontját,/A legénynek két vadalmafáját.”¹⁰

A néprajztudományon belül elsősorban a vallási néprajz foglalkozik a népi hitvilág, hiedelemvilág elemeivel. A gomba önmagában is egy különleges fenoménként jelent meg az emberi kultúrában, keletkezését titokzatosság lengte körül. A természettudomány sokáig tisztázatlan kérdése volt, mi is a gomba. Nem növény, nem is állat, biológiailag, élettanilag azonban mindkettőből van benne, értelmezésére ezért különböző hagyományok alakultak ki, melyek közül néhány példát már említettem. A mérgezőséggel kapcsolatos tévhitek még napjainkban is igen gyakoriak. Népi babonáink közül való pl., hogy nem jó a gomba, ha a kígyó megmássza, de jó, ha a csiga megrágja. Illetve hogy a rikító színű, rossz szagú gomba mérgező. Ezek és más tévhitek gyakran okoznak gombamérgezéseket.

A magyarságnál alig, de más (köztük rokon népeknél) fontos a gombának a szent, a szakrális jelentésmezejébe tartozó vetületei is.¹¹ Az afrikai pangavék úgy hiszik, hogy a föld egy taplógomba alsó, az ég a felső feléből keletkezett. Magyar szempontból érdekes, hogy obi-ugor nyelvrokonaink, a vogulok (manysik) és az osztjákok (hantik) sámánjai légyölő galócát fogyasztottak révületkeltő szerként, hogy kapcsolatba léphessenek az égiekkel.¹² Érdekesek a boszorkánykör elnevezésű jelenséghez kapcsolódó történetek, melyek az egyes gombák körben termésére utalnak. A néphagyomány szerint a körben termő gombák a tánctól megfáradt tündéreknek, boszorkányoknak szolgálnak ülőhelyül (Kép 18-19). Más nyelvekben való elnevezése hasonló: Hexenring, fairy ring, cerchi delle streghe... stb. A népi vallásosság kapcsán tanulmányozhatjuk a népmeséket (*Szent Péter és a gomba c.*

⁸Lásd pl: Krämer 2010: 163-168, Rätsch 2009:634., Güntert 1912: 23-26.

⁹R. G. Wasson és társai szóalkotásának tekinthetők az etnomikológia, mikofíl, mikofób és entheogén fogalmak. Lásd: Kicsi S. A. : Wasson, az etnomikológia atyja. In.: Kicsi: 2009:114.

¹⁰MN VI. 1990: 608-609. Lásd: www.mek.niif.hu/02100/02152/html/06/103.html Letöltés ideje: 2013.06.02.

¹¹Zsigmond 2009: 12-13.

¹²Kicsi 2003

legendamese)¹³, a különféleléni gombaneveket (pl. Ördögpipa, Isten kosárcája, Szent Mihály gomba... stb.), ill. a tárgyi kultúra bizonyos elemeit is.¹⁴

A nyelvészet kapcsán elsősorban a gomba név eredetét, a különböző gombaneveket és névadási motivációkat vizsgálhatjuk, de gyakoriak a gombás földrajzi, elsősorban helynevek is. A gombanevek utalhatnak a gomba termőidejére (pl. szentgyörgygomba), termőhelyére (melyik fával gyökérkapcsolt pl. fenyesgomba), külső megjelenésére (pl. faszógomba), vagy egyéb tulajdonságára, szagára, ízére, mérgezőségére, gyógyító hatására stb. Bizonyos fajokhoz népi legendák is kapcsolódnak, ilyen faj pl. a júdásfülgomba is, melyet más nyelvekben is hasonlóképpen neveznek (Jew's ear, Judasoor, oreille de Judas, Judasohr). A legenda szerint a bibliai Júdás levágta a fülét, mielőtt felakasztotta magát.¹⁵ (Kép 20-24)

A gomba a művészetekből sem hiányozhat, a 25. számmal jelölt képen látható kora középkori templomfreskón a tudás fája egy pszilocibin¹⁶ gombafajra emlékeztet. Tanulmányaim során ebből a korból nagyon sok hasonló ábrázolással találkoztam, ahol szinte bizonyos, hogy a művész fát akart ábrázolni (Kép 26). Ebből arra következtettem, hogy az esetek többségében egy technikai megoldásról lehet szó. Minden esetre, mint minta, forma, a gomba gyakori, előfordul az építészetben is.

A klasszikus zene történetéből a gombák latin neveit feldolgozó Lepo Sumera észt zeneszerző Gombakantátájára hívom fel a figyelmet.¹⁷

Több gombáról is, melyeket a paraszti világban évszázadok óta használnak bizonyos betegségek orvoslására, kiderült, hogy valóban rendelkeznek gyógyító hatással. A taplót pl. magyar nyelvterületen sokhelyütt vérzéscsillapításra használják, a pecsétviaszgombát agyvérzés, daganatos megbetegedések kezelésére (Kép 27-28, Ábra 29).¹⁸ Az említett fagombák ezen tulajdonságai klinikai vizsgálatok során is kiderültek. Az etnomikológiai kutatások tehát az alternatív gyógyászaton keresztül kapcsolódhatnak a hivatalos és népi orvosláshoz.

Folytathatnám a különféle megközelítéseket, nem említettem pl. az olyan evidens eseteket, mint a mikológia (gombatan), a gombászás, mint gyűjtögetési forma (foglalkozás), az ehhez kapcsolódó tárgyi és szellemi kultúra, étkezési szokások, természetvédelem, kémia (gombák vegyi összetétele, amely a felhasználásukat nagymértékben befolyásolja, mezőgazdaságtan (gombatermesztés). Befejezésésképpen szeretném azonban a népi gombaismeret kutatási lehetőségeit egy má-

¹³ Lásd: Kálmány 1882, Lammel-Nagy 1995, Fábrián 1910, Beszédes 1978, Penavin 1993.

¹⁴ Lásd: Kreisel 2011.

¹⁵ Lásd pl. Zsigmond 2009: 34, Lelley: 1999: 74-76.

¹⁶ pszilocibin: bizonyos gombafajok alkaloidja.

¹⁷ In: <http://www.esztorszag.hu/esztorszag/tarsadalom/kultuur/kultuur/muusika.html>. Letöltés ideje: 2013. 06. 19.

¹⁸ Lásd pl.: Vajkai 2003: 133, Lelley 1999: 64, Kalmár 1982: 146-147, Sztancsek 1909: 107, Zsigmond 2009, Szeglet-Berdán 2012

sik aspektusból is bemutatni valamint a választott kutatási témát példaként felvázolni.

Az etnomikológiai munkák elsősorban egy területre koncentráltan mutatják be az ott élők gombákkal kapcsolatos tudását pl. Zala-megye népi gombaismerete. Jellemző a kutatás térben és időben való behatárolása is pl. Zala megye népi gombaismerete a XIX. században. Ritkábban fordulnak elő téma-specifikus vizsgálódások, mint pl. Zala-megyei gyógygombák etnomikológiai vizsgálata, vagy akár egy fajra koncentrált etnomikológiai gyűjtés és elemzés, pl. a lignikol (nagy testű, csésze alakú, korhadó fán élő általában tapló) gyógygombák etnomikológiai felmérése Közép-Európa lombos erdeiben.

A ritkább kutatások centrumában egy bizonyos gomba áll, mint pl. Zsigmond Győző munkája a bükkfatapló és nyírfatapló a magyar néphagyományban való vizsgálatának esetében.¹⁹

Az általam választott gombafaj a légyölő galóca, a hozzá kapcsolódó népi tudásanyagot kívánom összegyűjteni és összehasonlító elemzés alá vetni Közép-Európa német és magyar nyelvű területein. Vizsgálom a légyölő galóca előfordulását közép-európai ökoszisztémákban, az emberi erdőhasználat és a gomba elterjedésének összefüggéseit, az erdőhasználók légyölő galóccal szembeni attitűdjét valamint etnomikológiai tudásának, gombákkal szembeni attitűdjének és a légyölő galóca előfordulásának korrelációját. A vizsgált területeken (Ausztria, Németország, Svájc, Magyarország, Felvidék és Erdély) élők etnomikológiai tudását mérem fel, különös tekintettel a légyölő galóca-ismeretükre. Disszertációm a kiválasztott gombafaj kultúrtörténetét kívánja majd bemutatni, kezdve az emberiség és a gomba megjelenésétől, együttélésétől a tárgyalt gomba különböző kultúrákban betöltött szerepéig.

Miért éppen a légyölő galóca? A legtöbb gomba egyszerűen ehető és mérgező megkülönböztető jellel él az emberi köztudatban, vannak azonban kitüntetett fajok, melyeket kiemelünk természetes környezetükből és bizonyos tulajdonságai miatt társadalmi környezetbe helyezünk. A légyölő galóca is ezek közé a gombák köze tartozik, éppen ezért alkalmas arra, hogy széleskörű etnomikológiai kutatás alá vessük.

Kitekintésképpen a fentiekhez még két gondolatot szeretnék hozzátenni. Az egyik, miszerint ezt a meghatározott témához (vagy problematikához) kapcsolódó, tudományközi párhuzam-vonást úgy vélem, bármely más szakterülettel végig lehetne vinni, mindenesetre lehet róla vitatkozni. Egy másik érdekes kérdés is felmerült bennem, a „mire jó” kérdése. Amikor kutatásról beszélünk, legyen az biológiai, orvosi-, vagy éppen társadalomtudományi, mindig rákérdezzünk annak miért-jére. Általában hasznossági szempontokat keresünk. Az etnomikológia esetében ritkán lehet erről szó, pl. ha a vizsgálódás kimenetele összefügg egy betegség

¹⁹Zsigmond 2009: 45-58.

gyógyíthatóságával, vagy egy helynév eredetét szeretnénk feltárni, ami a lakosság identitástudatát erősítheti. Dolgozatom esetében csupán érintőlegesen lehet szó ilyen és hasonló összefüggésről. A téma választásával a fő célom az volt, hogy a néprajztudomány kutatási területei közül azok egyikével foglalkozzam, amely kevésbé népszerű. Ez által talán bővíthetem annak kutatási eredményeit, továbbá érdekes, nem mindenki számára ismert szaktudást közvetíthetek.

Irodalom

- BESZÉDES VALÉRIA: Jávorfácsk. Félszáz szajáni népmese. Budapest, Életjel Kiadó, 1978.
- FÁBIÁN GYULA: Palócz Krisztus-mondák, In: Ethnographia 21 évf. , Budapest, 1910.
- GARTZ, JOCHEN: Magic Mushrooms Around the World. Lis Publications, Los Angeles, CA, 1997.
- GÜNTERT, HERMAN: Über altisländische Berserker-Geschichten, Heidelberg, 1912.
- HEINRICH, CLARK: Die Magie der Pilze, Psychoaktive Pflanzen in Mytos, Alchemie und Religion, München, Diederichs, 1998.
- HOPPÁL MIHÁLY (Szerk): Mitológiai Enciklopédia II.: 82-83. „Gomba”, Főszerkesztő: Szergely Alexandrovics Tokarjev, Budapest, Gondolat Könyvkiadó, 1988.
- KALMÁR ZOLTÁN: A gombák világa. Budapest, Gondolat Kiadó, 1982.
- KÁLMÁNY LAJOS: Szeged népe. II. Arad, 1882.
- KICSI SÁNDOR ANDRÁS: A légyölő galóca révületkeltő szerként való felhasználásáról, In: Moeszia, Erdélyi Gombász 1:7-9, 2003.
- KRÄMER, CLAUS: Die Heilkunst der Kelten-Eine faszinierende Reise in die Welt der Druiden. Darmstadt, Schirner Verlag, 2004.
- KREISEL, HANNS: Die Pilzmadonna in Taunus. In: Zeitschrift für Mykologie Band 77/2: 259-262, 2011.
- LAMMEL ANNAMÁRIA - NAGY ILONA: Parasztbiblia, Osiris Kiadó, Budapest, 1995.
- LELLEY, JAN: A gombák gyógyító ereje, Budapest, Mezőgazda Kiadó, 1999.

- PÁL JÓZSEF - UJVÁRI EDIT: Szimbólumtár. Jelképek, motívumok, témák az egyetemes és a magyar kultúrából. Budapest, Balassai Kiadó, 2001.
- PENOVIN OLGA: Jugoszláviai magyar diakrón népmesegyűjtemény. I. Újvidék, Fórum Könyvkiadó, 1993.
- RÄTSCHE, CHRISTIAN: Enzyklopädie der psychoaktiven Pflanzen, AT-Verlag, 2009.
- SAMORINI, GEORGE: The Oldest Representations of hallucinogenic Mushrooms in the World (Sahara Desert, 9000-7000 b.p.). In: *Integration* 2&3, 69-78, 1992.
- SZEGLET-PÉTER-BERDÁN ZSUZSANNA: A gombák helye a 19. Századi gazdaságokban. In: *Gazda és növénye a 19. században*. Keszthely, MMM Georgikon Májormúzeum, 2012.
- SZTANCSEK JÓZSEF: Privigyeyi gyűjtés. Kézirat, Néprajzi Múzeum EA 284, 1909.
- VAJKAI AURÉL: Népi gyógyászat. Budapest, Jószöveg Műhely Kiadó, 2003.
- ZSIGMOND GYŐZŐ: Gomba és hagyomány. Etnomikológiai tanulmányok. Sepsiszentgyörgy-Budapest, LKG-Pont Kiadó, 2009.

Felhasznált internetes források:

www.esztorszag.hu: Zenei Élet: Lepo Sumera

www.mek.niif.hu, www.mek.oszk.hu

ADAT-BANK - erdélyi magyar elektronikus könyvtár, ETNOMIKOLÓGIA.

Szerző:

Zsigmond Győző. Közzététel: 2010.10.5.

Magyar Néprajz VI. 1990.

MIKSZÁTH Kálmán: A csodálatos gomba 1874.

www.sorozatbarat.hu

Star Trek Voyager 1. Évad 12. Fejezet

www.files.shroomery.org

GASTON, Guzmán-ALLEN, John W.-GARTZ, Jochen: A worldwide geographical distribution of the neurotropic fungi, an analysis and discussion, 1998.